

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง "การสื่อสารวัฒนธรรมผ่านสื่อหนังสือคนละจัน ธรรมโฆษณ์" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือการศึกษาวิจัย
3. การรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informant: KI) ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 2 ท่าน คือ อาจารย์สถาพร ศรีสังข์ และ อาจารย์พิทยา บุขรรค์ เนื่องจากทั้ง 2 ท่านเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องหนังสืออย่างมาก โดยเห็นได้จากทั้ง 2 ท่านจะมีงานเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออยู่หลายเรื่อง ดังนั้นการสัมภาษณ์นักวิชาการ 2 ท่านดังกล่าว จึงมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับงานวิจัย

1.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant: CI) ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จะเลือกประชากรเฉพาะผู้แสดงในคณะจัน ธรรมโฆษณ์ จำนวนทั้งสิ้น 10 ท่าน และคณะหนังสือในจังหวัดสงขลาอีก 3 คณะ คือ คณะหนังสือภาพ ชุมยวง คณะหนังสือนครินทร์ ชาทอง และคณะหนังสือ ศ.นครินทร์ เพราะคณะหนังสือดังกล่าว เป็นคณะที่มีชื่อเสียงในจังหวัดสงขลา และอีกทั้งการแสดงของทั้ง 3 คณะนี้ยังยึดถือวัฒนธรรมการแสดงหนังสือแบบเก่าอยู่ ที่ให้ทั้งความบันเทิงและสอดแทรกเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมต่างๆ ทำให้เกิดความรู้แก่ผู้ชมได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการสัมภาษณ์คณะหนังสือทั้ง 3 คณะ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาหาข้อมูลในงานวิจัยต่อไป

1.3 กลุ่มผู้ให้บริการ (General Informant: GI) ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบไม่เจาะจง โดยเลือกจากกลุ่มประชากรที่เข้าร่วมชมการแสดงจำนวนทั้งสิ้น 75 ท่าน ซึ่งศึกษาจากการแสดงหนึ่งทะเล้น จำนวน 5 เรื่องๆ ละ 15 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การบันทึก (Field Note) ผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกภาคสนาม ซึ่งเป็นการจดบันทึกเพื่อช่วยป้องกันมิให้นักวิจัยลืมเรื่องราวต่างๆ และยังเป็นหลักฐาน ช่วยเตือนให้นักวิจัยระลึกถึงเรื่องราวต่างๆ ทำให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเป็นหลักฐานช่วยในการวิเคราะห์ในภายหลัง ดังนั้นการจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งของการเก็บข้อมูลสนาม บันทึกภาคสนามเป็นหลักฐานในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพที่สำคัญ วิธีการจดบันทึกสิ่งที่นักวิจัยเห็นหรือรูปแบบของบันทึกข้อมูลสนามนั้น ขึ้นอยู่กับความถนัดของนักวิจัยแต่ละบุคคล (นิศา ชูโต : 146 - 148) หรืออาจจะกล่าวได้ว่า การบันทึกภาคสนาม คือ การบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การจดบันทึกเป็นวิธีการสำคัญในการเก็บข้อมูล เพื่อทำการวิจัยนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (สุภางค์ จันทวานิช : 62 - 63) โดยผู้วิจัยจะทำการบันทึกของการแสดงหนึ่งทะเล้นคณะฉิน ธรรมโฆษณินในแต่ละครั้ง เพื่อจะได้นำผลมาใช้ในมาวิเคราะห์ต่อไป

2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้า เป็นรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ถามกับผู้ตอบภายใต้กฎเกณฑ์มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูล เป็นการสนทนารูปแบบมีจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ดังนั้นจึงใช้ได้ทั่วไปโดยไม่จำกัดว่าผู้ให้ข้อมูลจะมีการศึกษาสูงต่ำเพียงใด ลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์คือ มีความยืดหยุ่น ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสอธิบายขยายความหรือซักถามคำถามเพิ่มเติมได้ เพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจจุดประสงค์ของผู้สัมภาษณ์ ทั้งยังสามารถเปลี่ยนสถานการณ์หรือหาทางวกกลับเมื่อผู้พูดตอบไม่ตรงคำถาม (สุภางค์ จันทวานิช : 74) สำหรับการวิจัยในครั้งนี้จะใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non - Structured Interview) การสัมภาษณ์แบบนี้เป็นวิธีการใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ และมักจะควบคู่ไปกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบนี้จะถูกนำมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจในการสัมภาษณ์แบบนี้ตัวผู้วิจัยมักจะเป็นผู้สัมภาษณ์เอง จึงรู้ว่าต้องการข้อมูลแบบไหนเพื่อวัตถุประสงค์ใด ดังนั้นจึงตั้งคำถามในขณะที่สัมภาษณ์ได้ โดยอาจจะเตรียมแนวคำถามกว้างๆ มาล่วงหน้าได้ (สุภางค์ จันทวานิช : 76 - 77) ผู้วิจัยจึงใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเพราะไม่มี

การกำหนดโครงสร้างของข้อมูลที่ต้องการไว้นั่นเองตายตัว ทำให้สามารถสอบถามรายละเอียดที่ลึกซึ้ง ครบถ้วน และชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย

2.3 การสังเกต (Observation) เป็นวิธีหาข้อเท็จจริงที่มนุษย์ใช้กันมานานแล้ว ในการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการสังเกตซึ่งหมายถึง การเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเอาใจใส่ และกำหนดไว้อย่างมีระเบียบวิธี เพื่อวิเคราะห์หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น (สุภางค์ จันทวานิช, 2549 : 44 - 46) โดยที่ นิศา ชูโต (2545 : 136 - 137) ได้กล่าวถึงความหมายของการสังเกตในทำนองเดียวกันว่า หมายถึงการเฝ้าดู ศึกษาเหตุการณ์เรื่องราวโดยละเอียด ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงการสังเกตเพื่อรวบรวมข้อมูล ย่อมจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ว่าสังเกตอะไร ภายใต้สถานการณ์ใด เพราะความหมายของการสังเกตจะเปลี่ยนไปตามบริบท การสังเกตในเชิงคุณภาพนั้น เป็นการสังเกตอย่างมีระบบในสภาพธรรมชาติของสนาม เพื่อดู ฟัง และรับรู้ สถานการณ์ในสนาม เป็นการสังเกตที่ไม่ติดกรอบเกณฑ์มาก่อน การสังเกตที่นักวิจัยนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้จากความสามารถในการดู เก็บ จด จำ นำมาเขียน อ่าน ทำบันทึกแล้วนำมาเรียบเรียงเขียนสะท้อนประสบการณ์ที่ได้จากสนาม ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) หรือการสังเกตโดยตรงเป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยจะเฝ้าสังเกตอยู่วงนอก กระทำตนเป็นบุคคลภายนอกโดยไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมที่ทำอยู่ มักใช้ในกรณีที่ไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกถูกรบกวนจากตัวผู้สังเกต (สุภางค์ จันทวานิช, 2549 : 48)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เอกสารที่ใช้ในการศึกษาเป็นสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารดังกล่าวข้างต้นนี้เก็บรวบรวมจากแหล่งต่างๆ ดังนี้ คือ

- หอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร หอสมุดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา จังหวัดสงขลา
- ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
- หอสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

3.1.1 เว็บไซต์หลัก ได้แก่

- เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ <http://www.psu.ac.th>

- เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยทักษิณ <http://www.tsu.ac.th>
- เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา <http://www.skru.ac.th>

3.1.2 เว็บไซต์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- www.geocities.com/aroonsangob
- www.geocities.com/anokpatani
- www.muanglung.com
- www.siamguru.com
- ฯลฯ

3.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Studies) เป็นการเก็บข้อมูลจากความทรงจำของบุคคลหรือประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลักในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้กำหนดคำถามตามกรอบของแนวคิดและทฤษฎีและการสำรวจเอกสาร ข้อมูลเบื้องต้น รวมทั้งวัตถุประสงค์และประเด็นปัญหาของการวิจัยในครั้งนี้มาเป็นแกนหลักในการตั้งคำถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับการศึกษาครั้งนี้ โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

3.2.2 การสังเกต ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาและสังเกตการแสดงสดหนังตะลุงเพื่อที่จะได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาษา ท่าทางที่แสดงออกทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น โดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่างๆ หรือจากเว็บไซต์ต่างๆ มาศึกษาอย่างละเอียดตามขอบเขตด้านของเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ แล้วมาตั้งคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

4.2 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ซึ่งได้บันทึกไว้ในแถบบันทึกเสียงมาถอดความด้วยวิธีสรุปสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล โดยถ้าข้อมูลส่วนใดขาดก็จะเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

4.3 นำผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเรียบเรียงเพื่อสร้างข้อสรุป และตอบประเด็นปัญหาการวิจัย โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีในเรื่องของแนวคิดเรื่องสื่อพื้นบ้าน และแนวคิด

เรื่องการผลิตและการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ตามหมวดหมู่เนื้อเรื่องที่จัดแบ่งไว้ โดยนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์และเรียบเรียงนำเสนอในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)